

KERTINĖ
PARAŠTĖKnygų pranašumas
ir grėsmė

Savo veikale *Nekaltoji akis* literatūros kritikas Roger Shattuck nurodo knygos pranašumą prieš vėlyną. „Gera knyga niekad nesurūgsta, gali ją skaityti tiek kartų, kiek širdžiai miela, nesumenkindamas jos esmės. [...] Skaitytoji knyga ištiekia nei genda, nei mažėja. Jis gali ragauti, džiaugtis ir aplamai naudotis rūsiu atsargomis be baimės, kad jos bus prarastos; anaipol, jos didės tol, kol skaitytojas užsiims savišvieta. Trokšti jam neteks“.

Per pastarąjį žemės drebėjimą Santa Monikoje patyriau ir kitą literatūros pranašumą. Knygos nedužo! O tie keli mano indai pabiro bukmis! Daug kam dužo karištolas, porcelianas, vazos, dailūs keramikos dirbiniai, veidrodžiai, paveikslų stiklas... Ant grindų dužo viškas, kas dūžtama. Nuo kritimo susitrenkė iš rikiuotės išėjo kompiuteriai, radijai, televizijos aparatai. Skilo, bėrėjo sienų tinkas, griuvo kaminai, nuo stogų krito čerpės... Žodžiu, žemė ne tik drebėjo, bet ir valinąjį pademonstravo traukos dėsnį.

Iš lentynų urmu lėkė knygos, tarsi trokščiamos išsivaduoti iš to nuolatinio sąstingio. Mano miegamajame virto jos tiesiog ant lovos kojūgalio drauge su spintelėmis. Susimaišiusios su kitais daiktai, prisidėjo prie bendro chaoso. Užkrito praėjimą prie kėdės, kur gulėjo numesti drabužiai. O kelnės ir tokie katastrofiški atveju reikalingos kūnui: negi bėgsi į gatvę su apatiniais. Nė didelis čia sportas perkopti per išsidriakiusius toms ir pasiekti reikalingiausius drapanus. Tiesą pasakius, kai kritišku metu pamatai ant grindų šitokią literatūros giją (Čechovą, Krėvę, Vaižgantą...), kyla noras netikėtai nelėmti pakelti stoikškai. Juk liko galva ant pečių! O galva gi yra visų knygų draugė, ir knygos savo ruožtu yra smegenų draugės: šį kartą savo kūnais heroiskai atstovėdavus lentynų griūtį ant lovos galo. Ačiū joms.

Juokingas sutapimas. Jau vėliau, gerokai įdienojus ir elektrai sugrįžus, ėmiau skubomis dėti knygas atgal į bedures spintas. Iš Štefan Zweig'o prisiminimų tomo *The World of Yesterday* staiga iškrito gelstelėjusi laikraščio iškarpas su nuotrauka virš reportažo, pavadinama „Meilė knygoms vos neužmušė žmogaus drebėjimo metu“.

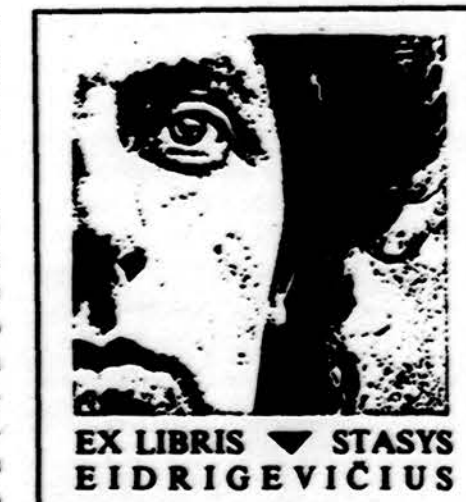
Tai tau! Nuotraukoje tūkstančiai sujauktų knygų, daugiausia

kietais viršeliais, sugriuvusių aukštomis stirtomis į visas puses. Pasirodo, kaip rašoma 1986 metų reportaže (neužrašiau tiksliai datos), San Diego mieste nedideliam Monte Carlo viešbučio kambaryje gyveno 87 metų amžiaus knygų gerbėjas Anthony P. Cima. Po žmonos mirties, per višą dešimtmetį, pirkė knygas, žurnalus, laikraščius, nešdavo į savo kambarėlį (12x12 pėdų) ir skaitydavo. Ilgainiui susirinko maždaug 9,900 tomų, vis kraunamų stulpais iki pat lubų. Lovai ir ruošai teliko vos 7 pėdų ilgumo praėja. Tad tereikėjo ne itin stipraus „temblor“, ir knygų kolonos užgriovė sekmadienio rytą kietai miegantį Antaną. Vienuoluką valandų jis išgulejo sunkiai sužeistas. Pagaliau jo pasigedo kaimynas. Atvykusiems ugniagesiams buvo nelengva atstumi užvertas duris ir iš knygų nelaisvės ištraukti leisgvi bibliofilą. Ugniagesių viršininkas pasakė: „Aš išmesčiau langą ir ėmiau šimtus knygų išmetinėti į gatvę“.

Šis įvykis, kad ir skaudus, yra anekdotiškai linksmas. Gyvenime visokių netikėtumų pasitaiko. Kadangi Kalifornijoje žemė nedrebą kas mėnesį, žmonėms iš galvos išgaruoja būsimos grėsmės galimybė. Įrodinėk tūlam plytinių kaminų mėgėjui jų neatpažinimą, žmogus ranka numos ir gal dar pasakys: žinau, žinau, nekvaršink man galvos. Taip pat ir Antanui Dimai miesto sveikatos darbuotojai ne sykį kalė į galvą: praretink tą savo pavojingą knygų grįnį balastą. Bet bibliofilas ausys buvo kurtos perspėjimams. Jis tebesiraušė antikvariatuose, vis ką nors įdomaus surasdavo, vis nešė namo perskaityti.

Viskam yra saikas. Bet meilė ir įprotis saiko nepripažįsta.

Pranas Vasydas

Henrietos Vepšienės ekslibris – iš ekslibris parodos, neseniai vykusios Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, IL.

Žvilgsnis į mus pačius, tęsiant dialogą su Lietuva

JUOZAS KOJELIS

„Kokie esame“ neatskiriamai yra susiję su „kokie buvome“. Gi buvome visokie. Išeivijos visuomeninė-politinė evoliucija turėjo kelis laikotarpius.

Dar gyvenant Europoje pabėgėlių stovyklose, kai Lietuvoje vyko partizaninės kovos, veik visi buvome antikomunistai rezistentai. Tada stipriai buvo akcentuojamas „tautos primato“ principas. Tai reiškė, kad pabėgėliai negali duoti direktyvų kovojančiai tautai, bet klausos tautos balso ir jos kovoje ją remia. Visi tada sutarė, kad tautos valią Lietuvoje reiškia gyvoji rezistencija, tik nuomonės išsiskyrė dėl tos rezistencijos vadų. Vieni, laicistai, rezistencijos vadovybę norėjo patikėti profesoriui Juozui Markuliui-Ereliui, kitai, tuo metu susitelkę apie Vyriausią Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą (VLIK'ą), palaikė Juozą Lukšą-Daumantą-Skrajūną ir jo grupę, kuri Markulį-Erelį kaltino išdavyste ir jį išjungė iš partizanų struktūrų.

Remdamiesi tariama Lietuvos laisvės kovotojų valia ir „tautos primato“ principu, liberalai 1946 metais bandė panaikinti VLIK'ą ir vietoje jo vyriausią politinę išeivijoje vadovybę perduoti Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio (BDFS) ir Vyriausio Lietuvos Atstatymo Komiteto (VLAK) įgaliojimams. Bet gan greitai išaiškėjo, kad iš Lietuvos Laisvės Kovotojų eilių atėjo drąsus ryšininkai su Lietuvos pagrindiniu klaidino ir partizanų vadus, ir pabėgėlių politinę vadovybę. Kodėl jie tai darė, galima spėti. Viena priežastis, kad jie iš savo rankų nenorėjo paleisti ryšių su Lietuvos pagrindiniu monopolio ir iš kitur gaunamų resursų kontrolės, o taip pat bet kokių eventualumo atvejų norėjo būti vadovaujantioje pozicijoje. Antra priežastis, kuria labiau tikima – kad liberalai šventai tikėjo „katalikų“ nedorybėmis, su nemeiluota širdgėla tai apgailestavo ir priešinosi. Tą priežastį patvirtina „labai slapta“ *Pro memoria*, kurią 1949 metais parašė ryšininkas su Lietuvos pagrindiniu Vytautas Staneika-Stanevičius-Lokys-Meškys. Čia jis analizuoja įvykių 1947 metais „pučą“ prieš naujosios partizanų vadus, „kurių priekyje stovėjo dr. Ereliis ir Zaskevičius“. Už tai jis kaltina dvasininkiją, katalikų partizanų vadus ir asmeniškai Juozą Lukšą-Skrajūną. Aprašė to „pučo“ eigą, jis daro tokias apibendrinančias išvadas: buvo ir yra aišku, kad katalikai, siekdami savo partinių tikslų, nesilaikė ir nesilaiko jokiomis priemonėmis ne tik užsieny, bet ir krašte, kur sąlygos yra labai žiaūros, o galimybių žmogui pražudyti yra šimtai“.

Kitoje *Pro memoria* vietoje Staneika sako: „Skrajūno atsiradi-

Juozas Kojelis kalba Ateities 1993 metų savaitgalio Čikagoje metu, 1993 m. lapkričio 6 d., Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre.

mas užsienyje ir Erelio apšmeižimas NKVD agentu yra viena šlykščiausių juodojo kabineto smogikų priemonių, siekiant ir „mirties patalę“ valdžios“. Kad *Pro memoria* autorius nuosėdžiai tikėjo „katalikų“ nedorybėmis, parodo beveik graudulį išaukęs paskutinis sakiny: „Aš visada buvau optimistas ir turėjau milžino kantrybę, bet susumuodamas viską į krūvą matau savo brolių tragiškai liūdną likimą ir tamsią savo vaikų ateitį“.

Šito sparno vienas aktyvistas, apie 1946–1947 metus Europoje organizavęs prieš „katalikus“ nukreiptą slaptą „Klevo broliją“, visus katalikus vadino „krikdeimais“, o frontininkus [Lietuvių fronto bičiulius] – „krikdemų esesininkais“. To paties dvasios pakilimo veikiamas, po kelerių metų Trumpio slaptyvardžiu Vėnybės laikraštyje, serijoje straipsnių su purvu maiše tuos „esesininkus“, jų tarpe ir komunistų aukas – Dovydatį, Skrupskelį, Dielininkaitį ir kitus. „Saracenus“ mušti visos priemonės gerios.

Šitoks katalikų atžvilgis įsitikinimas lydėjo ir turbūt tebedydi vad. „liberalinio sparno“ žmones. Klausimas: ar reikia jų gailėtis, ar smerkti?

Tie patys žmonės, kurie egzodo pradžioje buvo pasižavė savo rankose išlaikyti rezistencinės vadovybės monopolį, ilgainiui rezistencijos prasmę užsienyje ėmė neigti. Buvo aiškinama, jog istorijoje nežinoma, kad „emigracija“ kada nors kokiai tautai būtų iškovojusi laisvę. Lietuvai išsilaisvinti galimybių nematyti, tad reikia susitaikyti su okupacijos fakto, o savo tautai steigti padėti per „kultūrinį bendradarbiavimą“. Kitais sakant, priimti „taikingą koegzistenciją“ su okupaciniu režimu Lietuvoje, kaip Vakarų pasaulis priėmė Chrusčio pasiūlytą „taikingą koegzistenciją“ pasaulinėje politikoje.

Septintos dekados pradžioje „kultūrinio bendradarbiavimo“ idėja susilaukė negausių, bet ištikimų išpažintojų. Ji paveikė tradicinę išeivijos ideologinę ir politinę diferenciaciją, nes į save patraukė dalį iš politinės kairės ir dalį tautininkų. Simpatikais tapo kai kurie jaunosios kartos inteligentai net ir iš ateitininkų.

Balsingiausia „kultūriniam bendradarbiavimui“ opozicija

kilo iš VLIK'o ir ALT'o žmonių, kurie ilgainiui susitelkė vadina „registruotose lietuvių bendruomenėse“. Čia priebėga rado dauguma išeivijos krikščionių demokratų, vyresnieji iš politinės kairės, bet pagrindinę rolę vaidino tautininkai. Šioje grupėje nebuvo ryškesnių asmenybių, ji užsiiminėjo negatyvia veikla ir išnyko kartu su VLIK'u, kurio įrankiu iš tikro ir buvo.

Laimė, išeivijos masė buvo paveikta Brazaičio, Maceinos, Girniaus, Damušio, Ivinskio, Vardžio, Dambavos, Stasio Barzduko idėjų, ir todėl išeivijos daugumos ištikimybė prievarta rusinamai ir ateistinamai Lietuvai per visą okupacijos laikotarpį išliko sunkiau nepažeista. Visi suminėti asmenys, ir kai kurie kiti, kuriuos reiktų paminėti, pasaulėžiūriškai buvo ateitininkai, išeivijoje beveik visi ateitininkų vadai, o politškai-visuomeniškai veikė frontininkuose, jiems vadovavo. Ta karta, Lietuvoje išėjusi idealistinę ideologinę mokyklą ir savyje įtvirtinusi ateitininkų principus, nepriklausomai Lietuvoje išgyvenusi kūrybinės laisvės palaimą, tautinę ištikimybę užgriūdusi antikomunistinėje ir antinacineje rezistencijoje, 1941–44 metų sukilimo karta, nepasiklydo ir Vakarų tremtyje. O pavojų ir pagundų pasisklysti buvo.

Prieš okupuotai Lietuvai lemtinguosius įvykius, kurie prasi-vėrė 1987 metų pirmosiomis demonstracijomis prie Mickėvičiaus paminklo Vilniuje, išeivijoje buvo susikristalizavęs trejopas požiūris į bendravimą su okupuota Lietuva ir iš skirtingo požiūrio išplaukiančią skirtingą akciją: 1. kiekvienas bendravimas ir bendradarbiavimas Lietuvai naudingas (santaričiai-šviesiečiai), 2. kiekvienas bendravimas, nekalbant jau apie bendradarbiavimą, žalingas („registruota bendruomenė“), 3. kovojant dėl Lietuvos laisvės, santykiuoti su tauta Lietuvoje reikia, ribojantis rezistenciniu bendravimu (frontininkai). Čia taip pat reikia pažymėti, kad trečiasis požiūris ir iš jo išplaukianti konkreti veikla buvo atakojama ir iš kairės, ir iš dešinės. Pirmiesiems tai buvo ta pati kaip ir „reorganizuojučių“ veikla, t.y. izoliavimas nuo tautos, antrieiems – kad frontininkai kartu

su liberalais stato tiltus Lietuvos okupacijos įteisinimui.

Norint susidaryti pilnesnį išeivijos vaizdą, taip pat reikia žinoti, kaip vystėsi bendrinės mūsų organizacijos: VLIK'as, ALT'as ir Lietuvių Bendruomenė.

Tuo po karo pabėgėlių stovyklose Vokietijoje spontaniškai organizavosi „tremtinių“ draugijos kultūriniais ir buitiniams reikalams tenkinti. Atsikūrus VLIK'as vadovavo politinei akcijai. VLIK'e buvo susitelkę stiprių, autoritetinių asmenybių su patirtim politikoje ir rezistencijoje. Paminėkime tik Krupavičių, Kairį-Kaminską, Brazaitį, Sidzikauską. Buvo ir trečias veiksnys, apie kurį tada nebuvo kalbama. Tai savanoriai, kurie palaikė ryšį su ginkluota Lietuvoje rezistencija, ir artimas tų savanorių užnagaris. Aktyviausi ryšininkai su Lietuvos partizanais buvo liberalų grupės žmonės. Jie dirbo turbūt su anglų, švedų ir galbūt kitomis žvalgybomis, gi tuo metinio VLIK'o žmonės naudojo si amerikiečių žvalgybos talka. Užsibaigus ginkluotam pasipriešinimui Lietuvoje, tas trečiasis veiksnys nustojo egzistavęs.

VLIK'as iš Europos 1956 metais persikėlė į Ameriką. Jau Europoje grupių nesutarimas buvo pradėjęs silpninti VLIK'ą, o Amerikoje silpnėjimo procesas tolydžiai greitėjo. Galima matyti tris pagrindines silpnėjimo priežastis:

1. VLIK'as buvo iš Lietuvos atsivežtų politinių partijų ir rezistencinių grupių koalicija. Koalicijos paprastai stiprios artimos grėsmės akivaizdoje. Išsprendus pabėgėlių likimui ir tolstant Lietuvos išlaisvinimo galimybėms, koalicijos jėgos, palaikiusios koaliciją, ėmė silpti;

2. Vienas po kito ėmė nykti koalicijos partneriai; prisigysventai iki to, kad iš 15 VLIK'o grupių džioji dalis (bent 7) egzistavo tik iš vardo, maždaug keturios tik vegetavo ir keturios, ir tai su išlygom, buvo išlaikę organizacines struktūras.

3. Nuosilpo personalinė VLIK'o vadovybės sudėtis. Nuo 1980 metų VLIK'as ir Tautos fondas pateko ambicingo, bet intelektualiai nepajėgus asmens diktatūron. VLIK'as savo veiklą baigė užpurnai, o Tautos fondas iš diktatūros išsivadavo tik pernai.

Amerikos Lietuvių Taryba, su-

trumpintai vadinama ALT'as, faktiškai pradėjo veikti 1940 metais, Lietuvą okupavus sovietams. Pradžioje ALT'as atliko naudingą Lietuvai ir karo pabėgėliams darbą, bet ilgainiui nuėjo sunykimo keliu dėl tų pačių priežasčių kaip VLIK'as.

VLIK'ui ir ALT'ui silpnėjant, augo ir stiprėjo Lietuvių Bendruomenė. Pradžioje vykdė tik kultūros ir švietimo uždavinius, ir tik 1973 metais priėmė formalų nutarimą dalyvauti Lietuvos laisvinimo veikloje. Iš tikro toje veikloje netiesiogiai pradėjo dalyvauti jau nuo pat įsisteigimo Amerikoje 1951 metais. Steigimo akte tarp keturių uždavinių buvo įrašyta „pareigingai remti Lietuvos laisvinimo kovą ir Lietuvių Tautos gelbėjimo pastangas“.

VLIK'as ir ALT'as ilgą laiką šnairavo į Lietuvių Bendruomenę ir į „veiksmų klubą“ priimti nenorėjo. Nepaisant to, Lietuvių Bendruomenė bus istorijos pripažinta kaip pagrindinė laisvajame pasaulyje lietuviškoji tvirtovė, atstovavusi, kiek sąlygos leido, tikriesiems Lietuvos ir lietuvių interesams. VLIK'ui formaliai susilikvidavus ir Amerikos Lietuvių Tarybai neprašant šviesesnių perspektyvų, Lietuvių Bendruomenė paliko vienintelę bendrinę užsienio lietuvių reprezentantę.

Šalia minėtų visuomeninio pobūdžio bendrinių išeivijos organizacijų buvo dar du veiksniai, turėję realų poveikį į išeivijos teikiama paramą Lietuvos rezistencijai. Tai buvo Diplomatinė tarnyba ir privačiai iniciatyva sukurtos Lietuvių katalikų religinė šalpa, Rezoliucijos remti komitetas ir Amerikos baltų laisvės lyga. Šioje vietoje reikia taip pat paminėti Bendrą Amerikos lietuvių fondą, (BALF) įkurtą Amerikos Lietuvių Tarybos, kuris per labdarą taip pat vykdė rezistencinius uždavinius.

Toks maždaug buvo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metu (1990 m. kovo 11 d.) lietuvių Vakaruose visuomeninė-politinis pasiskirstymas ir bendrinio organizacijų išsidėstymas. Kad išeivija buvo pasirinkusi teisinga Lietuvai padėti kelią, rodo Lietuvos piliečių chartijos pernai pasiektas kreipimasis į užsienio lietuvių, kuriame tarp kitko sakoma: „Didžiausi Lietuvos prieštai iš Rytų ir jiems uoliai tarnavę Kremliaus įkurtos kompartijos atstovai Lietuvoje stengėsi mus visokiais būdais sukiršinti, į patriotinių jėgų vienybę įvairių pleiškų ir sugniuždyti pasipriešinimo dvasią, palaikyti tikėjamą nepriklausomos Lietuvos valstybės egzistavimo galimybę“.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, prasidėjo atviras Lietuvos ir išeivijos lietuvių dialogas: asmenys su asmenim, ideologinės organizacijos su bendraminčiais, politinės grupės su atsikūrusiais atitikimais, profesinės grupės ir profesionalai su tokiais pat Lietuvoje. Iš bendrinių organizacijų pirmoji dialogą pradėjo VLIK'o valdyba ir tęsė dar ir po VLIK'o veiklos užbaigimo. Lietuvių Bendruomenė pokalbius pradėjo kiek vėliau. Šiuo metu jie intensyvesni.

Lietuvos ir išeivijos reikalu padarysiu porą bendrinių pastabų: 1. Dialogo nėra, o tik barinimas, kai daromi priekaištai, o nesistiloma alternatyvų.

2. Išeivijų bendrinių organizacijų veikėjai, eidami į dialogą, savo tarpe turėtų būti suderinę nutatūros išsivadavo tik pernai.

(Nukelta į 4 psl.)

Šiame numeryje:

Žemės drebėjimas ir knygos • Dialogas su Lietuva • Amerikos lietuvių meno lietuviškumas • Žvilgsnis į partijas Lietuvoje • Pokario Lietuva rezistencijos dainose (2) • Panevėžio partizanai (1945-1950) • „Virgo“ koncertas Čikagoje • Nuomonės ir pastabos

Jonas arba Amerikos lietuvių meno lietuviškumas

DANAS LAPKUS

Šie pavadinimo žodžiai, išskyrus gal „Amerika“, yra gana migloti – vienoks ar kitoks jų supratimas yra lemiamas.

Tai, kas tas LIETUVIS? Sako, tautiško savybės yra istorinė kategorija. Nes, sako, ji tapo aktuali tik 19 amžiuje, „tautų pabudimo“ epochoje. Prieš pabudimą, koks nors Jonas rūpino savo priklausymu šeimai (kaip visi padarūs amerikiečiai), toliau – luomui (galvodamas, su kuo jam pritinka susidėti, Jonas svarstė muziką arba poną, o ne lietuvių ar lenkų draugijas). Bendriausia priklausomybė nuolat religija, nes, sako, parapijos ribos buvo ryškesnės už kalbos. Turime tuo tikėti, nes vyksta karai Airijoje, buvusioje Jugoslavijoje ir t.t.

Tai 19 amžiuje atsirado kolektyvinis jausmas. Jonas suvokė, kad nėra paliktas likimo valiai, bet išgyvena bendrą istoriją su daugeliu kitų gerų lietuvių. Jie visi emė siekti bendro tautinio tikslo (lygiai kaip mes dabar, po 100 metų). Jonas perskaitė, o gal parašė lietuvių istoriją, kuri išryškino, kad mūsų tiek mažai, ir viskas nesiseka, nesame svarbiausi, o aplink priešai, tokie gražūs ir protingi, todėl reikia žūbėti išlikti. Jono sunki ir tragiška istorija paskiepjo draugų ir giminių genus *fizinio išnykimo baimę* ir pasipriešinimą tam, bei įleido tautinį nepilnavertiškumo kompleksą. Aš, tarp daug kitų nemokamų skiepų, šį tebejauciu stipriai.

Kai šiandien žiūrime pro „Columbus“ liuką i tuos, besidalinančius bendru istorijos ir savo misijos jausmu, galime apibendrinti, kad Jonas ir Co. organizavosi jiems *bendroje aplinkoje*, t.y. pratinosi prie tų pačių kalvų ir upių linijų, uodė tuos pačius kvapus, gaudė tas pačias Anykščių šilėlo spalvas, galų gale išradė visiems bendrą ir priimtą cepeliną su varške arba mėsą. Pastarasis skatino Jona grožėtis gražiausiais savo aplinkos objektais. Kai keturi iš penkių Jono krepšiasvaizdžio komandos draugų pareiškė žavesį tuo pačiu palaukės berželiu, buvo pradėta kalbėti apie tautinį skonį. Kai kažkoks romėnas parašė, kad lietuviai darbesni žemdirbiai už tingius germanus, buvo pradėta kalbėti apie tautinį charakterį. Tačiau tai ne istorijos tėvo nuopelnas, o mūsų bendros aplinkos.

Kitą dieną Jonas nusipiešė giminės medį. Nors nebuvo gedimnaitis, suprato, kad paveldėjo ne tik medžioklinį šautuvą. Tai buvo protėvių genai. Valsčiaus centre įsistigė tautinis genofondas, urmu supirkinėjės mūsų skirtingumo detales.

Kalba, anksčiau mažai vertinta, tapo Jono leidimu į „Žalgirio“ varžybas ir Jaunimo teatrą, t.y. slapto organizacijos klubą. O kartu jo istorijos, aplinkos ir charakterio manifestacija.

AMERIKOS LIETUVIS Jonas yra procesijos – nuo išveio iki naujosios žemės vietinio – narys. Tikrieji lietuviai šioje procesijoje yra tie, kurie naktį sapnuoja, o dieną kalba apie Lietuvą ir klauso Margučio. T.y. jų kūnai žengia Marquette Park'o procesijoje, o jų sielos tebegyvena Lietuvos erdvėje ir laike. Jonui 71-os gatvės tikrovė yra svetima. Neprimtina visai. Ačiū Dievui, ji gelbsti laikinumo jausmas. Jonas nerperka sofos, nepriima dovanojamų vazonų, neveda, – juk tuoj reiks važiuoti namo! Jau keturiasdešimt metų.

Nieko nepadarysi, bet kuo toliau, tuo dažniau ir stipriau naujoji aplinka užspaudžia procesijos dalyvių genofondo energiją. Ir Jonas nesikarštinėja, akysse tapdamas lietuvių kilmės amerikiečiu. Jis įsirašo į labdaringo Lietuvos draugų būrelio narius, mat pasamoningai siekia

Danas Lapkus Ateities 1993 metų Čikagoje savaitgalį, 1993 m. lapkričio 6 d., Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre.

Jono Kuprio nuotrauka

kompensuoti išnykusį fizinį kontaktą su Baltijos šalimi. Kita pirmadienį jau galima drąsiai važiuoti į Gargždus, kartu su savo broliu dvyniu duoti biznio miestelio pirčiai, kirpyklai, siuvelyklai, alinei ir veidrodyje pamatyti, kokie jūs neištaisomai skirtingi (platesnė informacija American Travel Service (708) 422-3000).

Jono, tikro Amerikos lietuvių, virtimas į Lietuvos draugą dabartinėmis sąlygomis yra nesustabdomas ir su pabaiga. Finita la comedia, nes mūsų mažai, o Kaune „šipkarčių“ nelabai teplatina, be to, visi senstame. Kaip tyčia, viskas priešingai, nei kokiems išpuikėliams lenkams! (Zbignevas prasitarė, kad ne nesuprantu, apie ką čia eina kalba).

Jonas negali netapyti. Jis nori sukurti LIETUVIŠKĄ MENĄ. Tik tautinis gali būti bendražmogishkas. Jono planas paprastas, bet reikalaujantis jėgų: atsipalaiduoti, atsisiekti, atsikratyti nuo mokyklų dirbtinumo, pritūpti ir padaryti greitai. Pasijusti prigimties irankiu; tautinė samonė, suformuota tautinės aplinkos, tevedžioja ranką su teptuku. Tada sudaryti geriausią lietuvių komisią, kuri atrinks labiausiai atspalaidavusių darbus ir pakabins tautinėje galerijoje. Ten mokyklų autobusai veš mokinius, kurie nuo mažens ims susigaudyti, kad mato jiems priimtinausias meno spalvas ir formas. Ši kūryba – tai jie.

Bet kartą Jonas per radiją išgirdo, kad menas yra universaliausia žmonių kalba. Greitai nuvažiavo į galeriją Michigan'e, kur tarp įvairių tautų autorių kabėjo vieno Lietuvos dailės atspalaidavimo milžinų etapis tapybos darbas. O žmonės kreipė daugiau dėmesio į kitus. Jonas paraudo, nes ne tautinės galerijos aplinkoje šis paveikslas ir jam nebedarė didesnio įspūdžio. Jonas verkė, nes abejojo ar State Farm draudimas apmokės jo dailės vertinimo kriterijų pareguliovimą, pakeičiant vienpusišką tiesą, kažko iškelimą ir kitko slopinimą į universalios atviros supratimo režimą.

Jonas, kaip dauguma lietuvių modernistų, yra kilęs iš kaimo. Kaip visi modernistai, Jonas nori būti originalus. Jo kaime likęs rūpintojėlis yra Jono šaltinis: gražus, unikalus, su dideliu istoriniu ir kultūrinu pagrindu.

kietioje: Mozoliauskas, Bakis, Urbaitytė, Ignas, Elskus ir kiti. Trečiojoje – susiformavę JAV: Ambrozaitytė, Eivaitė, Kristolaitytė, Kybartas, Strasevičiūtė, Poška, Plioplys, Sakalas, Valiūnas ir kiti.

Keletas Jono apibendrinimų:

Pirmosios krūvelės kūrybinis supratimas subrendo Lietuvoje. Jos nariai, nors ir daugelį metų sėdėdami egzode kartu su manim, kūrė vertindami save Lietuvoje išsivysčiusiais kriterijais. Jie yra lietuviškiausi iš Amerikos lietuvių dailininkų. Lygindamas juos su tos pačios kartos dailininkais, likusiais lietuviškoje aplinkoje, užsimerkęs matau skirtumą, nulemtą visagalės aplinkos. Pavyzdžiui, Petravičius ir Kučas, Vizgirda ir Vienožinskis.

Antrosios krūvelės meilė daili gimė pokario nežinomybės laisvėje, Europos griuvėsiuose. Jie išsiskyrė ne tik bohemos ir modernistinio polėkio dvasia, bet ir programinio politinio lozungo „Freedom for Lithuania!“ fone. Man sunku aptikti jų kūryboje liaudies meno ir tautos charakterio išugdytas stilistines kūrybos normas. Programiškai tautiškas yra jų akcentas lietuviškai svariame siužetui bei pats kūrinių objekto pasirinkimas. Freiburgiška dvasia jie buvo jau pasaulio dailininkai.

Trečioji krūvelė yra rinkinys lietuvių kilmės amerikiečių. Jų darbai malonūs Marquette Park'o žiūrovui, nes turi lietuvišką pavidalą ir palaiko iliuziją apie išsivijusio menininko gyvastumą. Man atrodo, kad jie neturi rimto bendro intereso su gerais Amerikos lietuvių, nes jiems jo nereikia. Jiems nebeįmanoma vystyti tautinio meno (konservatyviausia prasme), nes jie išėjo už mūsų etninės kultūros ribų, t.y. sorktelėjo iš lietuviško konteksto į didesnę, kosmopolitinę.

Parodose Jonas nesidžiaugia, pamatęs „lietuvišką“ darbą. Džiaugiasi pamatęs gerą, iškalbingą kūrinių, tiek negrui. Jam kūrinių lietuviškumas nėra aukštos kokybės rodiklis. Jonas skaito prancūzišką žurnalą: „šiam name kartą nakvojo žymiausias lietuvių dailininkas Chaimas Sutas“. Jonas skaito Jono Meko prisiminimų romaną, teigiančią, jog būdas nepamesti savo meninio aš – skubiai pabėgti ir atsikrėti nuo lietuvių išsivijimo. Šiandien Lietuvoje ir Manhattane Mekas vienas iš gerbiamiausių. Jonas skaito „Fluxus“ monografijas, geria Mačiūno ideologinių genijų – kokių meno pasaulio vardus mūsų Jurgis vedė paskui save! Bet ypačiai retas, kuris geras lietuvis Amerikoje žinojo apie jį. Šiandien Lietuvoje ir Manhattane (ir Čikagoje tik ką vyko keturios „Fluxus“ parodos) Mačiūnas vienas gerbiamiausių. Bet kokios ribos meną riboja, galvoja Jonas.

Ateities 1993 metų savaitgalio Čikagoje svarstybų apie išsivijusio meną dalyviai: Algimantas Kezys, Danas Lapkus, Rūta Salikienė.

Jono Kuprio nuotrauka

Aidas Palubinskas kalba Ateities 1993 metų savaitgalio Čikagoje metu, 1993 m. lapkričio 7 d., Ateitininkų namuose, Lemont, Illinois.

Jono Kuprio nuotrauka

Žvilgsnis į partijas Lietuvoje

AIDAS PALUBINSKAS

Nūdieninė politinė padėtis Lietuvoje nėra tokia, kuri užtikrintų politinės demokratijos gyvybingumą. Valdžios neveiksmingumas, ekonominė suirutė, gyvenimo apatija ir politinių asmenybių bei jų partijų demagoginės dvikovos užtikrina, kad Lietuvos padėtis greitai nepasikeis. Ekonomikos vertikla padėtis ir nusi-kalstamumo dažnėjimas normaliai išjudina elektoratą reikalaujant ryžtingų žingsnių iš valdžios. Tačiau Lietuva – prieštaravimų ir stebuklų šalis, retai kada priimta prie normų. Vis dėlto yra abejotina, ar galima suversti kalte ant paprastų Lietuvos balsuotojų – ko jie gali reikalauti, jei jiems niekas nieko nesūlo? Dabartinis Lietuvos politinis „elitas“ – pozicija ir opozicija, „Demokratijos tėvai“ sėdi sau ant rankų, nieko rimto nedirbdami, nieko naujo nesūlydami, bet vienas kitą efektyviai kaltindami. Kol tautos atstovai plepinėja ir rodo pirštais, netvarka auga, ekonomika toliau smunka, žmonės skursta, infrastruktūra byra.

Jeigu viskas taip, kodėl vyksta Marquette Park'e parodos? Nes Marquette Park'as yra svarbi Amerikos lietuvių dailininkų rinkla. Dailininkai, turintys kitą, didesnę rinką, joje nieko viliojančio nemato ir nedalyvauja. Tačiau ir Marquette Park'o rinka per pildyta, nes uždara, kasdien prarandanti interesą kaupiant kūrinius. Jonas apskaičiavo, kad neatsiras nei naujų žiūrovų, nei naujų menininkų, o ir susidomėjimo iš šalies tikėtis nėra pagrindo. Todėl Jonas geria jaunystės piliules ir slapčia trina rankas – pats bus paskutinis ir vienintelis geriausias Amerikos lietuvių dailininkas ir žiūrovas.

Centro ir Rytų Europos atnaujinimas mus aplenkia ir efektyvios demokratinės tradicijos kūrimas žlunga. Lietuvos valstybingumo svajonė tampa Nežinio košmaru.

Nėra kito žodžio taikliai apibūdinti Lietuvos ekonominės padėties, kaip chaosas. Iš esmės, buvusi sovietinė centralizuota komandinė ekonomika yra visiškai sugriauta, nors ir Vagnoriaus, ir Šleževičiaus vyriausybės bandė subsidijuoti kai kurias nemažas monopolistines gamybos šakas. „Žemės reforma“ efektyviai stabdo žemės ūkio plėtrą, o ten, kur žemės reforma nepasiekia – investicinio kapitalo stoka užtikrina, kad žemė nebūtų pelningai išnaudojama. Tačiau užreikauti, jei jiems niekas nieko nesūlo? Dabartinis Lietuvos politinis „elitas“ – pozicija ir opozicija, „Demokratijos tėvai“ sėdi sau ant rankų, nieko rimto nedirbdami, nieko naujo nesūlydami, bet vienas kitą efektyviai kaltindami. Kol tautos atstovai plepinėja ir rodo pirštais, netvarka auga, ekonomika toliau smunka, žmonės skursta, infrastruktūra byra.

Jeigu viskas taip, kodėl vyksta Marquette Park'e parodos? Nes Marquette Park'as yra svarbi Amerikos lietuvių dailininkų rinkla. Dailininkai, turintys kitą, didesnę rinką, joje nieko viliojančio nemato ir nedalyvauja. Tačiau ir Marquette Park'o rinka per pildyta, nes uždara, kasdien prarandanti interesą kaupiant kūrinius. Jonas apskaičiavo, kad neatsiras nei naujų žiūrovų, nei naujų menininkų, o ir susidomėjimo iš šalies tikėtis nėra pagrindo. Todėl Jonas geria jaunystės piliules ir slapčia trina rankas – pats bus paskutinis ir vienintelis geriausias Amerikos lietuvių dailininkas ir žiūrovas.

Betgi demokratines institucijas ir mechanizmus kol kas egzistuoja Lietuvoje, ar ne? Teorėtiškai būtų galima pakeisti valdžią ir išrinkti valdžią, kuri iš tikrųjų vestų... Iš ko rinktis? Visu pirma pažvelkime į Lietuvos politines asmenybes.

Algirdas Brazauskas – Lietuvos Respublikos pirmas populiarai išrinktas prezidentas. Kol kas negalime nustatyti, ar jo kadencija liks vaisinga Lietuvai laikotarpiu, tačiau pažvelgus į jo dabartinę veiklą mes galime spėti, kad jis nebus prisimintas kaip vadas, kuris nuvedė Tautą per dykumą į pieno ir medaus kraštą. Jei jo sveikata jam leis išgyventi pilną kadenciją – jis turbūt bus prisimintas kaip Prezidentas, kuris nieko nepadarė.

Antroji asmenybė: Vytautas Landsbergis – buvęs Lietuvos vadas, kuris meistriškai išbrido nepriklausomybės kovų minų lauką, bet netyčia užmynė vidaus politikos miną. Landsbergis nuolat turės ištikimus šalininkus ir ištikimus priešus. Jei jis pajęgtų įtikinti likusius balsuotojus, kad jis nėra atitęsęs nuo gyventojų, kad jis iš tikrųjų turi planą gerinti Lietuvą, gal jis galėtų iškilti ir vėl užimti vado vietą, tačiau aš manau, kad jo žvaigždė jau yra sublygėjusi. Net jei jis vėl iškiltų, iš kur jis susemtų valdymo komandą? Jam kiltų ta pati problema, kaip Brazauskui išskilo, laimėjus rinkimus į prezidentus.

— Stoka efektyvių valdininkų, —

o visa gauja politinių remorų ir nemokšų.

Trečioji – būtų galėjus būti – asmenybė – Stasys Lozoraitis. Lozoraitis rinkiminė kampanija liks Lietuvos pirmą profesionali, vakarietiška, ir efektyvi kampanija. Mes pradėjome su šešiais procentais ir baigėme su trisdešimt aštuoniais. Jei Lozoraitis būtų jaunesnis, aš sakyčiau, kad jis turėtų šviesią ateitį Lietuvos politikoje. Aišku, tarus, kad jis būtų ar būtų buvęs išrinktas, jam kiltų ta pati problema, kaip ir Brazauskui, ir Landsbergiui – iš kur surasti komandą? Lozoraitis rinkiminio štabo vadovybė buvo efektyvi, bet pusė mūsų dar norim baigti mokslus...

Va! Trys asmenybės, kurios neturėjo progos ar pradėjo progą sužibėti ir vesti Lietuvą į laimės žiburi. Kas bus ateityje? Jei dr. Kazys Bobelis nesugalvos kaip nuversti valdžią ir užimti aukščiausią postą Tautos labui – dvi būsimos politinės žvaigždės tupi už horizonto – abi laukiančios savo šanso...

Egidijus Bičkauskas – jaunas, simpatingas centristas, kuris nuolat moka kaip laviruoti audringoje politikos jūroje. Jis yra gabus, talentingas ir darbus, tačiau Centro partija per mažai iš jos sukurti valdymo komanda. Tačiau, truputį „image management“ pritrauktų daugiau žmonių į partiją ir pagerintų galimybes iš jos sukurti valdymo struktūrą.

Antroji būsimą žvaigždę: Valdas Adamkus. Man dar vis neaišku, kodėl Adamkus lieka populiarus, kai lietuviai nemėgsta ir nepasitiki išsivijus lietuvių. Adamkus galėtų tikėtis paramos iš socialdemokratų, bet turbūt ne iš dešinės. Politinis elitas jam neatleis, kad jis labai gerai pasirodė per Lozoraitio kampaniją. O publika jį labiau myli, nes atrodė, kad jis buvo negarbingai nuskriaustas dr. Bobelio dėka.

Tačiau dar vis lieka klausimas: iš kur ištraukti žmones, kurie galėtų valdyti? Iš tiesų Lietuvoje yra žmonių, kurie gerai ir efektyviai galėtų dirbti vyriausybėje. Tačiau jie jau išvystė iš politikos ar iš vis joje nedalyvauja. O jei dalyvauja – partijų gretose jų nėra... Tai kokios tos partijos ir kodėl jos tebegyvuoja?

Valdančioji partija Lietuvos Demokratinė Darbo partija vadinama save socialdemokratinė, tačiau ji yra iš tikrųjų pragmatinė. Daugiausia jos narių stojo ir stoji į šią partiją, nes jie mano, kad yra geras būdas tęsti savo karjerą, kokia ji bebūtų. Toks narių oportunizmas padaro LDDP gausiausia partiją. Tuo pačiu LDDP turi išlikusias struktūras, kurios efektyviai išlaiko partinę discipliną. Vis vien LDDP ateitis nesisi-

(Nukelta į 3 psl.)

Pokario Lietuva rezistencijos dainose

ALDONA
KAČERAUSKIENĖ

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Sublykčiojus pirmiesiems Atgimimo žaibams, žmonės puolėsi vykdyti partizanų testamentą, paskutinį jų prašymą, užfiksuotą dainose:

*Mielas broleli, miela sesute,
Kai rasit kaulus mūsų miške,
Statykit kryžių, sodinkit rūtas.
Žinok, už laisvę žuovė mes.*

(Varėna)

*Pink, sesut, vainiką žalią,
Atėik paslapčia.
Broli, juoda medžio kryžių
Pastatyk nakčia.*

(Alytus)

Ne tik pridėjo kryžių kapinėse, perlaidojus partizanų palaikus iš žvyrduobių, griovių, šulinių, bet Lietuvos žemėje, kuri pridengė daugiausia kūnų, pastatyti ištisi memorialai (Veiveriai, Merkinė).

Atskirą pluoštą sudaro „istrebiteliams“ charakterizuoti ir jų veiklai apibūdinti skirtos dainos. *Oi tu striboke, kokis baisus.
Tu ne lietuvius, koks jis baisus.
O tujen rusų yra šuva
Kad ir kankino, niekšas yra.*

(Varėna)

*Pakuonio stribukai pas mus
atvyningo.
Kailinių kišenė banditų ieškojo,
Vertė lovoj šiaudus, lindo į
palėpes,
Manė, kad banditų ras ten
pasislėpus.*

(Prienai)

*Stribiteliai pasiutę,
Sudegino man kūtę,
Sudegino pirtelę
Ir išvedė avelę.*

(Pasvalys)

*Vaikštinėja jie po kaimus,
Grobė, edė, plėšė.
Ir dainavo susirinkę:
Stalinas - mums dėdė.*

(Varėna)

O ar gyvenime buvo ne taip?
Istrebitelių smurta teko patirti
daug kam, taip pat ir mūsų
šeimai, dar neatsipeikėjusiai nuo
tėvo mirties.

Vieną šviesią dieną mūsų kieme sustojo vežimas ir iš jo išlipo trys motinai gerai pažįstami Pumpėnų gyventojai. Dabar jie buvo su šautuvais ir labai oficialūs, pasivadinę liaudies gynėjais. Mane, septynerių metų vaiką, aštuoniadesimtmetę močiutę ir motiną įvarė į virtuvės kampatį, liepė nejudėti, pastatė sargybini, o kiti du ėmė rausti spintas, skryniais, komoda. Ka raudami geresnio vis krovė į maišus. Tuo metu pas mus užėjo kaimynas Feliksas Puckis, pamatęs atvirą plėšikavimą, bandė mums ginti. Tačiau netrukus ir jis atsistūrė tame pačiame kampe tarp mūsų ir buvo paliktas prižiūrimi tam pačiam sargybiniui.

Tą dieną iš mūsų namų buvo išvežti du pilni maišai daiktų: geriausi motinos drabužiai, apavas, naujutėliai velionio tėvo kailiniai, mėsmales ir t.t. Kitą trečiadienį motina, nuėjusi į Pumpėnų parvodito kiaušinių, pastebėjo vieno „liaudies gynėjo“ seserį, ryšinią jos skarele. Priėjo, kraštelį pačiupinėjo ir paklausė: „Kur, tamsta, pirka tokia graži skarele?“ Ta, nesitikejusi tokios drąsos, šūstelėjo į minią ir pasislėpė.

Dainų apie „istrebitelius“, kurie ką nors pozityvaus būtų padarę Lietuvai, neteko užrašyti nė vienam Lietuvos kaimelyje. Tiesa, Liškiajoje (Varėnos rajonas) užrašiau autentišką dainą, anuomet dainuojamą „liaudies gynėjų“, tačiau jos teksto čia nedrįstu

Jonas Aistis

PARTIZANO ŠERMENYS

*Ratu apstoję varnos krankia, piaunas šunes,
Pasibaisėtinais isteriškais balsais
Suspigė, medžių blaškosi viršūnės,
O tujen vienas miesto aikštėje, rudens purve tysai...*

*Nebeužspausť akys, nesudėtos rankos
Ir nenuplautos veidas – kruvinas, skaudus –
Nesistebi, kad pašarvoto nieks nelanko,
Giesmių negieda, žvakių nedega ir nekalba maldų...*

*Tai hunų ordos, barbarų kerštu ikaite,
Tave išniekino ir pabaisai, kaip maitą,
Paliko paukščiams ir šunims draskytų,*

*Kad kraupūs šermenys nuo žygio atbaidytų
Tuos, kurie tikra, nevystančia garbe žydės,
Kai jūs skaudaus likimo amžiai pavydės.*

Thompson, Connecticut
1948.2.4

PANEVŽIO PARTIZANAI (circa 1945-1950) – paroda, vykianti Lietuvos dailės muziejuje, Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois nuo šių metų vasario 26 iki kovo 13 dienos.

Parodoje bus išstatyta penkiasdešimt nuotraukų iš Žaliosios girios partizanų archyvo Panevėžyje, Lietuvoje.

Parodos atidarymas bus šį vakarą, šeštadienį, vasario 26 d., nuo 7 iki 9 valandos. Lietuvos dailės muziejaus adresas: 14911 127th Street, Lemont, Illinois 60439.

Gražus merginų ansamblis

ANICETAS ARMINAS

Tarpukario Lietuvoje moterų chorų, kaip atskirų vienetų, tarsi nebuvo. Kūrinis chorui paprastai atlikdavo gausios sudėties mišriųjų chorų moterų grupės. Šio tipo chorai, tai pokario metų gana plataus choro sąjūdžio išdava. Dar ir šiuo sunkiu metu yra daug ir gerų moterų chorų. Absoliučiai visuose konkursuose Lietuvoje pirmąją „Eglę“, gyvuojanti jau nuo pokario metų. Pastovūs konkursų laimėtojai yra ir Panevėžio „Volungė“ bei Šiaulių pedagoginio instituto akademinių mergaičių choras „Pavasaris“. Aukštųjų mokyklų atskirų fakultetų chorai yra išskirtinai reikšmingi. Dar labai neseniai ir aš pats keliau spaudoje klausimą, būtent, kodėl nesama fakultetų chorų, ypač merginų, kai tiek daug šios lyties bestudijuojančių. Matyt, pritrūkom entuziastų juos organizuoti. Šio choro vadovė ponė Rasa Gelgotienė sunkaus organizacinio darbo nepabūgo. Ir štai jau daugiau kaip penkeri metai Lietuva turi visapusiškai, lyg gėlių puokštę, gražų kolektyvą, kurį drasiai

cituoti: pusę žodžių sudaro dviauksčiai ir triauksčiai rusiški keiksmazodžiai. Ji tinka tik Tautosakos archyviui.

Prie to paties ciklo galima būtų priskirti dainas apie anuometinius komjaunuolius, aktyviai talpininkavusius „liaudies gynėjams“.

*Du broliukai pijokai,
Du broliukai stribukai.
Tik aš viena komjaunuolė
Ėjau žmones ravaot.*

(Prienai)

Pokario dainose taip pat gausiai smerkiamos lietuvių, susidėjusios su okupantais.

Kaip bežiūrėtume į šią tautosaką (literatūros kritikai gali prikišti poetikos paklaidas, muzikai – pernelyg paprastas melodijas, dažnai pasikolintas iš senųjų tradicinių liaudies dainų), ji yra mūsų tautos neįkainojamas turtas, liudijantis to meto situaciją, teigiantis laisvės siekį pačia didžiausia kaina – gyvybės auka.

(Pabaiga)

galima gretinti prie pirmąjį. Tuo įsitikinome, paklause Vilniaus universiteto filologijos fakulteto merginų dainavimo Čikagoje, Jaunimo centre, vasario 18 dieną, jų – 30. Tiek pat liko namie. Dideli chorai kelionėje neparankūs. Be to, artimiausia kelionė į Šveicariją, po to į Prancūziją. Taigi sudėtį teks koreguoti, kai kuriom, vykusiom į JAV, teks sėstis į auditorijos suolą.

Jeį pradėjome nuo kelionių, tai ši merginoms jau trečioji vien tik į Ameriką. Čia chorą lydi sėkmė. Jį kviečiantys amerikiečiai pafinansuoja, juo visapusiškai rūpinasi. Daug irgi gerų Lietuvos chorų sėdi namie dėl materialinių neįsigalių.

Mūsų svečio „odisėjos“ pradžia prieš trejetą metų. Choras patiko Montanos (Prancūzija) tarptautinio festivalio prezidentui. Jis susibičiuliavo su Amerikos Madison'u. Dabar yra užsimezgusi Madison – Vilnius Sister Cities draugija. Tad viskas tapo paprasčiau. Pirmoj savo kelionėje į JAV choras dainavo net 22 kartus. Dabartinis, mūsų girdėtas pasirodymas, buvo devintasis. Prieš tai jau būta Montreal'je, Toronte, New York'e, Boston'e, Putnam'e, Detroit'e ir kitur. Dar liko svečiuotis dvi savaitės. Taigi laukia ir ne vienas koncertas.

Drįstu išreikšti gausiai susirinkusių klausytojų nuomonę, kad pasirodymas visiems labai patiko. Manau, kad publikos simpatijų choras tikrai nusipelnė. Kuo traukia, gal net kerį klausytojų merginų choras? Lietuvoje pastaraisiais metais atsirado ne vienas jaunimo mišrus choras, daugiausia sudarytas iš baigusiu aukštąją chorvedybą mokyklą (sunkaus chorvedžio darbo vengia). Jie dainuoja meistriskai. Dabar paruošti techniskai. Gali be didesnių pastangų atlikti bet kokio sudėtingumo kūrinį. Tarpautiniuose konkursuose jie laimi prizines vietas. Bet tie chorai tarsi tik konkursams. Jie ne visada sužavi tą, pavadinkim, vidurinį klausytoją. Kodėl? Kadangi komplikotos nūdienės muzikos išraiškos priemonės reikalauja didelių pastangų pasiekti geros intonacijos ansamblio, tai chorvedžiai pernelyg siaurina balsą. Lyg apvagia, nužmogina jį.

palieka „nuoga“ be obertonų. Taip „apdoroti“ balsai praranda žavesį, šilumą, t.y. tembrą. Jis neįaudina. Kitaip dainuoja Universiteto merginos. Jų maniera – tai vokalo pilnakraujisumas, spalvingumas, sodrumas. Tai svarbiausia. Kai žmogus dainuoja išpuoseletu, nesudarkytu balsu, tai jis eina iš širdies į širdį.

„Virgo“ merginų choro vadovė Rasa Gelgotienė balsus lavina net individualiai arba mažomis grupėmis, chormeisterė Ada Jatkonienė pati turi nuostabaus grožio didelį, gerą balsą (kalbu drąsiai, nes malonu buvo su ja bendrauti, kaip mano dainininkai). Tik suprantingai, išmanantys vadovai, kokie dabar stovi merginų priekyje, gali įlieti savo išmonę kitiems.

Žinoma, iš 30-ties jaunų, dar ne suvartėjusių balsų mes negalime reikalausti sienas drebinančio garso, griežtų draminių kontrastų, „vyriškų“ akcentų (sforzando) ar pan. Užtai choras žavi gražiu, nuilgintu piano (tyliai), laipsnišku garso mažinimu ar didinimu (diminuendo crescendo). Už vis labiausiai imponuoja dinamiškos plastika, lankstumas, precizija. Bet vokalo grožis, jo technikos elementai, žvelgiant skyriumi, tai tik dalis sėkmės, jei tas garas, vokalas neįprasminas. Bet merginos dainuoja dvasingai, jautriai. Kompozitoriaus užmanymą atlikęjos atskleidžia be dirbtinumo, neprasilenkamos su me-

nine tiesa. O programos autorių ratas ne toks jau mažas. Pirmoji koncerto dalis – lietuvių kompozitoriai. Tai vadinami klasikais – M. K. Čiurlionis, Stasys Šimkus ir nūdieniai, jau seniai pripažinti chorinės muzikos meistrai: A. Martinaitis, O. Balakauskas, J. Tamulionis, O. Narbutaitė. Atrodo, kad labiausiai choras myli A. Martinaitį ir O. Balakauską (kompozitorius šiuo metu yra Lietuvos nepaprastis ir igaliotasis ambasadorius Prancūzijoje). Pirmoji keturi kūriniai, antroji trys.

Visi jie įdomūs ir atlikti su dideliu kūrybiniu taktu. Reikėtų ypač išskirti Martinaitio „Lapų žaidimus“, O. Balakausko „Pavasari“. Tikrai nepaprastai techniškai J. Tamulionio „Šarkela, varnela“ buvo padainuota, kaip sakoma, pasigardžiojant, su nepakartojamu lengvumu bei žaismingumu. Šiuo, o ir kitais kūriniais choras parodė turįs ir didelę kūrybinę potenciją. Kitu aspektu ta potencija išryškėjo priešingo charakterio nuostabioje lyrikijoje: M. K. Čiurlionio harmonizuotose lietuvių liaudies dainose, ypač „Beaušanti aušrelė“.

Antroji koncerto dalis skirta užsienio muzikai. Tai ir Mendelssohn, Donizetti bei kiti. Nevengta truputį publika ir palinksmini su populiaria E. Kurcio „Sugrišk į Sorento“ ir panašiomis. Apvairavimą koncertą vadinamas antrasis, gal trečiasis Lietuvos himnas – Česlovo Sasnausko „Kur bėga Šešupė“.

Visa programa tai, sakytum, į

dvasinės miniatiūros. Bet kuo lakoniškesnis kūrinys, tuo sunkiau atskleisti turinį. Aš kartais mėgstu išsireikšti, kad nėra už ko pasislėpti, viskas permatoma. Kantata, oratorija tai, kaip sakoma, daugiau iš peties, dar ir orkestras padeda. Tokių kūrinių turi ir mūsų aptariamas choras. Tai ir to paties A. Martinaitio „Cantus ad futurum“, labai šiuolaikinės B. Prišnerio mišios, Magnificat bei Pergolesi populiariusis „Stabat Mater“.

Chorui talkino pianistė Raminta Gocentienė. Aš vadinu geru pianistu tą, kurio, kai choras

dainuoja, tarsi negirdėt, o kai groja įžangą arba interpus – uždega. Man atrodo, tokią pianistę girdėjo klausytojai.

Ko pageidaučiau ne aš vienas? Merginos jaunos, gražios lietuvių tės. Žmogus pats gražiausias Dievo kūrinys. Ar reikia ji slepti po sunkiu, ne kiekvienai tinkančiu apdaru? Tegul „chalatelius“ dėvi tos, kurios nori ką nors užmaskuoti. Jaunoms tas nebūdinga. Puiki, talentinga vadovė, matyt, ir pati apie save žino, kaip scenoje galima kitaip pasipuosti.

Aš jau chorui už puikų koncertą, Laimingo kelio ir pasisėkimo!

Žvilgsnis į partijas Lietuvoje

(Atkelta iš 2 psl.)

ki. Buvusi Brazausko partija neturi aiškaus charizmatiško vado. Realiai yra du pretendentai į Brazausko rolę kaip LDDP atstovų kulto objektas: Šlezevičius ir Gediminas Kirkilas. Šlezevičius yra gana nuobodus technokratas, kuris turbūt sudegs per šią kadenciją. Kirkilas yra gabus politikas, kuris moka kaip dirbti. Tačiau mažai kas juo pasitiki, tuo labiau balsuotojai. Daug kas mano, kad jis bene per silpnas.

Net jei iškiltų naujas LDDP karalius, pati partija yra sustingusi. Partijos nariai yra tokie disciplinuoti, kad nėra minčių apyvartos. Partijos stagnacija atbaido jaunimą, kuris pagyvintų partiją ir užtikrintų jos

ateitį. Jei LDDP nepakeis savo strategijos, ji galės išvysti sustingti ir iškristi.

Jei LDDP suklyptų, kuluaruose laukia Konservatoriai – Landsbergio ir Vagnoriaus partija. Sunku nusakyti, kaip jai seksis, bet aš spėčiau, kad šios partijos laimė prižiūsta prie Landsbergio laimės. Konservatorių didelis plusas – jei svyruoklė svirs politika yra socialistinė. Šios partijos minusai – ji vadinasi Konservatorių, bet daug kas jaučia, kad Vagnoriaus ekonominis plusas – jei svyruoklė svirs politika yra socialistinė. Ši partija neturi aiškos politinės ideologijos, o atrodo, lyg ji būtų reakcinės politikos ir asmeninių ambicijų partija. Konservatoriai turi truputį jaunimo, bet kitos politinio jaunimo grupuotės nežūri į juos rimtai.

Socialdemokratai turi ekonomistų monopolį. Ši partija turi labai stiprią ir efektyvią vadovybę. Su jais bendradarbiauti yra lengva ir smagu, nes partijos vadai yra labai malonūs. LSDP vaizduoja ir iki tam tikro taško yra pasirodusi eiti į kompromisus. LSDP didžioji problema yra, kad jie jau du metus neauga. Socialdemai iš visų partijų daugiausia elgiasi, kaip vakarietiška partija, bet jiems kažkodėl nesiseka pritraukti daug narių.

Centro partija – Ozolo ir Bičkausko partija. Joje yra jaunų, energingų ir stropių inteligentų – bent trys, kurie visą darbą dirba, kol politinės asmenybės laukia valdžios. Iš tikrųjų, Centro partija galėtų staigiai kilti iš niekur, nes ji save stato kaip

(Nukelta į 4 psl.)

Vilniaus universiteto mergaičių choro „Virgo“ koncertas šių metų vasario 18 dieną Jaunimo centre, Čikagoje. Jono Tamulionio nuotrauka

Nuomonės ir pastabos

Dešinioji opozicija –
gandai ir tikrovė

Išėjimas spaudą įdomiai skaitome ir Lietuvoje. Malonu jausti tautiečių, patyrusių daugybę išgyvenimų bei sukaupusių didesnio demokratijos patyrimo tiesią mintį ir blaivų siūlymą. Tik vienas kitas straipsnis yra neobjektyvus, vertiantis atsakyti argumentuota kritika į kritiką.

Šių metų sausio 15 dieną *Draugas* atspausdino Jono Pabedinsko straipsnį „1993-ji metai – darbiečiai valdant“. Panašaus turinio Jono Pabedinsko straipsnį neseniai paskelbė ir *Lietuvos rytas*. Publikacija įdomi, yra nemažai argumentuotos kritikos ir valdančiajai partijai, ir opozicijai. Tačiau skaitant šį ir neretai panašius straipsnius kai kuriuose Lietuvos dienraščiuose, kur opozicijos veikla yra nutylima ar net tiesiogiai bandoma įtikinti mažiau patyrusius skaitytojus opozicijos nekonstruktivumu, persama mintis, kad opozicija negali pristatyti „dalykiškas alternatyvas problemoms spręsti“, nematyti „dešiniųjų dalykiškų pasiūlymų ekonomikai pagerinti“, opozicija „šaukia aukštai ir per mažai išmintingai rūpinasi kasdienybe“. Esą be reikalo buvo demonstruojama prielaidos, kad opozicija „šaukia aukštai ir per mažai išmintingai rūpinasi kasdienybe“. Esą be reikalo buvo demonstruojama prielaidos, kad opozicija „šaukia aukštai ir per mažai išmintingai rūpinasi kasdienybe“.

Bet tai netiesa, prasilenkianti su akivaizdžiais faktais apie 1993 metų dešiniojo opozicijos daugybę pateiktų Seimui ekonominių ir socialinių įstatymų projektų ir programų, siūlymų Vyriausybei, kaip atstatyti dirbtinai po Seimo rinkimų kelių kartų nusmuktą pragyvenimą ir pramonės gamybą, plėtoti privačią iniciatyvą, pagerinti kaimo finansinę būklę ir skatinti prekių eksportą, supirkti iš žemdirbių jų išaugintą produkciją, kuri pūva laukuose ir daržinėse ar puselčiui (dėl nesutvarkytų apmokejimų) yra išvežama iš šalies, atstatyti gyventojų santaupas ir įstatyminių valstybės turto privatizavimą, kuris valdančiosios partijos iniciuotomis įstatymo pataisomis paverstas nominklatūrinis krašto išgrobysta.

Mes negalime ir nenorime kaltinti straipsnio autoriaus dėl neobjektyvumo. Net Lietuvoje gyvenantiems žmonėms, deja, neprieinama informacija apie tai, kas vyksta Seime ir jo komitetuose. Seimo posėdžiai nebetransliuojami per televiziją ir radiją. Neseniai nutrauktos ir populiarios nencenzūruojamos rytmetinės 10-15 minutes trukmės radijo laidos iš Seimo studijos.

Gyvenimas patvirtino, jog LDDP, kaip ir kitos buvusios komunistinės partijos Centrinėje ir Rytų Europoje, nėra tikrų reformų šalininkės, nes gilumoje nenumačiusios konkurencinės rinkos ekonomikos ir privatinės iniciatyvos principų, išskyrus tuos atvejus, kai siekiama asmeniškai pasipelninti. Žinoma, tie nieko nėra nuostabūs. Visais laikais vienokios ir kitokios politinės jėgos, kurios savo laiku kūrė ir rėmė ankstesnę santvarką, negali patiesi reformuoti. Reformas, paprastai, „stumia“ naujas politines jėgas. LDDP, atėjus į valdžią, sustabdė reformas ir įstatyminių valstybės turto privatizavimą, pabandė sugrįžti prie sovietinių finansų valdymo principų, dėl to 2,5-3 kartus smuko ūkis ir gyventojų realiosios pajamos. Dešiniojo opozicijos, net ir esančios opozicijoje ir toliau išlieka reformų varikliai. Esame opozicijoje, bet negalime ir nenorime veikti tra-

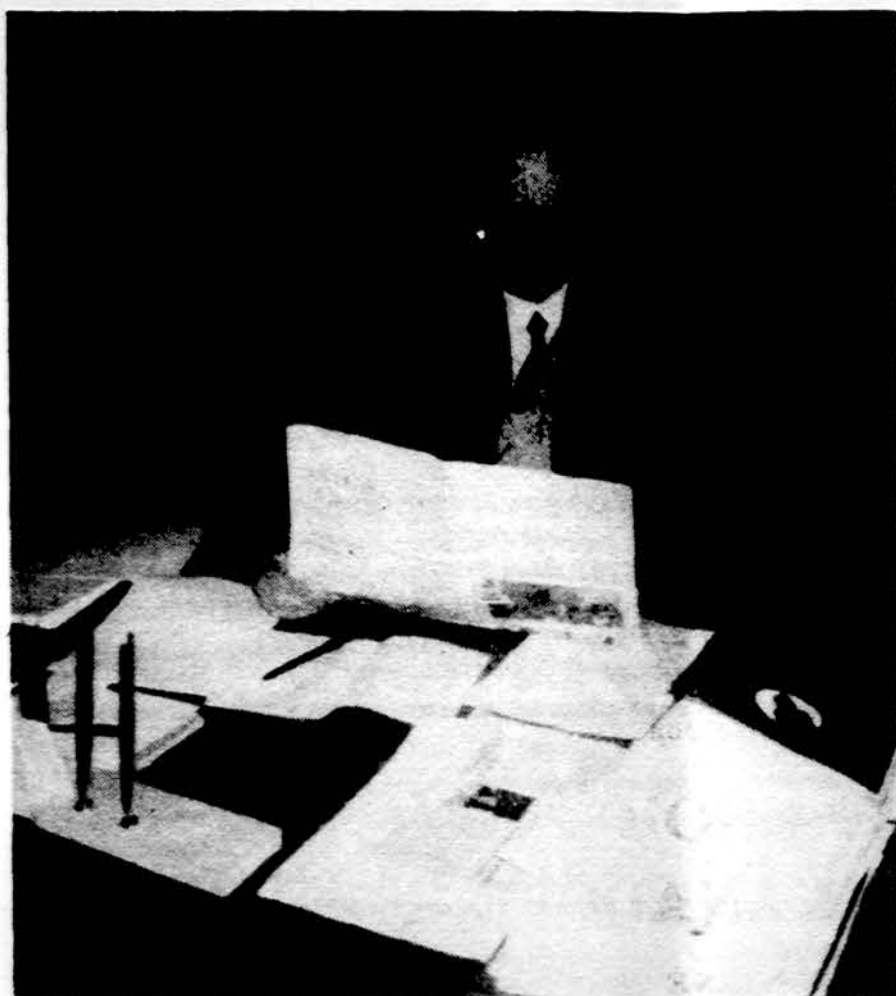
diciniais opoziciniais metodais. Mūsų džiūgavimas dėl valdančiosios partijos nesugebėjimo valdyti kraštą būtų tolygus saipymuisi iš valstybės nepriklausomybės. Mažai tikėtina, kad artimiausiais metais Rusija panaudotų prieš Lietuvą jėgą. Tačiau pavojus išlieka, jog toliau bus daromas spaudimas LDDP valdžiai, kuri, deja, buvo Maskvos įtakoje ir ne taip paprasta, kaip gali iš šalies atrodyti, jai šios priklausomybės atsikratyti. Ir žinoma, išlieka Lietuvos politinis ir ekonominis spaudimas iš vidaus, siekiant, kad Lietuvos piliečiai patys pasirašytų į naujai atstatomą rytų imperinę Sąjungą. Negalime nepamatyti dalies žmonių pavojingai vargano gyvenimo, galimo visuomenės nuotaikų paastrėjimo, jei dar pablogėtų pragyvenimas. Todėl, būdami opozicijoje, žmonių kasdieninėms bėdoms turėjome skirti daugiau dėmesio, nei valdančioji partija...

Per 1993 metus opozicinė Tėvynės Santara pateikė Seimui 21 ekonominio ir socialinio įstatymo ar nutarimo projektą, iš kurių tik keletą LDDP dauguma Seime nebloko. Vieną iš paskutiniųjų – jau priimtą įstatymą dėl valstybės pareigūnų ir tarnautojų pajamų deklaravimo – korumpuotos partinės komercinės aplinkos spaudžiamas vetavo prezidentas. Dar keletas Tėvynės Sąjungos pareiškė ir labai reikalingų įstatymų projektų, pirmiausia, dėl gyventojų santaupų ir akcijų vertės atstatymo, jau pusmetį svarstomi Seime, bet akivaizdžiai vilkinama priimti, nors daugumos frakcija, prisibijanti didesnio visuomenės nepasitenkinimo dėl plintančio LDDP valdžios ešalonuose grobstymų, nesirytą jų ir atmetsti.

Šių metų sausio pradžioje Tėvynės Sąjunga pateikė dar vieną įstatymo projektą, kuris įgalintų paspartinti pristabdytą pirmą privatizavimą, atstatyti įstatymines viešas konkursines privatizavimo procedūras, taip pat užkirsti kelią valdančiosios partijos grupuočių vykdomam nekonstituciniam valstybės turto (kurio kaina dirbtinai daugiau kaip 20 kartų nuvertinta) išsidalijimui bei jau privatizuotų įmonių perprivatizavimą, kai senoji nominklatūra, jau esant anksčiau išleistoms akcijoms, neteisėtai leidžia naujas akcijas ir puselčiui perima iš teisėtų akcininkų įmonių kontrolę. Tačiau jau mėnuo, kai blokuojamas šio svarbaus įstatymo projekto įtraukimas į Seimo darbotvarkę. Jei nepavyktų šių įstatymų priimti Seime, neatmetama galimybė, kad kuriuos svarbiausius klausimus spręsti referendumu.

Praėjusiais metais Lietuvos nevargino Rusijos ekonominės blokados, nebuvo jokių streikų. Tačiau po metų LDDP valdymo ūkio nuosmukis sudaro įspūdį, lyg kraštas ilgus metus būtų karo sukūryje – mėnesinis pramonės gamybos lygis nukrito 3,3 karto.

Ūkis nusmuktas ne 20 ar 30 procentų, bet 3 kartus. Pilietinio karo apimtoje buvusioje Jugoslavijoje pramonės gamyba sumažėjo tik 40 procentų... Po Seimo rinkimų per du mėnesius gamyba sumažėjo daugiau nei per 2 ankstesnius reformų metus. Jei 1992 metų viduryje perskaiciuotos vidutinės realios darbo pajamos siekė 550-600 litų, o pensijos 250-270 litų, tai dabar vidutinis darbo užmokestis siekia 250 litų, pensijos – 90 litų. Tokius nevykusius LDDP ūkio politikos rezultatus negalime priskirti tik valdančiosios partijos nekompetentingumui valdyti kraštą rinkos ekonomikos ir demokrati-

Gediminas Vagnorius, buvęs Lietuvos premjeras, skaito „Draugą“, norėdamas sužinoti vėliausias išėjimo naujienas ir patirti jos nuomoninį spektrą. Ar jūsų gimines, draugai ir pažįstami irgi jau skaito „Draugą“?

Indrės Tūnėlienės nuotrauka

jos sąlygomis. Deja, aiškiai matyti LDDP valdžios negalėjimas, o kai kurių pareigūnų ir nenorėjimas siekti ūkio stabilizavimo. Kai kas iš buvusios komunistų partijos ir Rusijos reakcingųjų politikų dar tikisi, kad paspaudus ekonomikai, pabloginus žmonių gyvenimą, kils iš Lietuvos vidaus reikalaujantis balsas jungtis prie NVS, tautos vardu prašyti iš atgjančios Rytų imperijos finansinės paramos. O tokie nevykeliai politikai, siekiantys žūt būti išsilaikyti, dar nepraradę vilties, kad atsirastą tada galimybę prašyti iš Maskvos paramos ir jos sulaukti, Rusijai paskelbus jos sukalbamus ir priimtinais, mainais už teikiama ekonomine pagalba.

Pragyvenimas daugiausia smuko nuo 1992 metų rudens iki 1993 metų vasaros, kol nebuvo įvestas litas. Iki lito įvedimo kainos kildavo per mėnesį 20-30 procentų, o Vyriausybė nebereikalavo, kaip buvo daroma 1991 ir 1992 metais, perskaiciuoti atlyginimus, pensijas, įmonių kapitalo vertę ir kitus ekonominius ir finansinius rodiklius, atsižvelgiant į didžiulius infliacijos tempus. Vyriausybė savo sprendimais netgi buvo uždraudusi indeksuoti (perskaiciuoti) darbo užmokestį, o kartu ir pensijas bei pašalpas. Tad kiekvieną mėnesį, kainoms sparčiai augant, nebeindeksuojamos gyventojų realios pajamos smukdavo 20-30 procentų.

Nepaisant nuolatinių Tėvynės Santaros frakcijų protestų tokia valstybė ir piliečius alinanti pajamų šaldymo politika buvo tęsiama 7 mėnesius, per kuriuos vidutinės darbo pajamos ir valstybės biudžeto įplaukos krito 2,7 karto. Tačiau vėliau opozicijai pavyko pasiekti, jog pajamos būtų indeksuojamos, atsižvelgiant į mėnesinį kainų pasikeitimą.

Keletą kartų dirbtinai nusmuktus gyventojų ir valstybės pajamas, dar sparčiau krito pramonės gamyba bei žemės ūkio produkcijos supirkimas, nes stipriai numušus visuminį perkamąjį pajėgumą, labai sumažėjo tiek maisto, tiek kitų prekių paklausa. Paprasčiausiai žmonės neturi pinigų. Jei dar nereikalingai sumažėtų gyventojų pajamos, pramonės įmonės, negalėdamos parduoti savo produkcijos, visiškai sustotų. Tiesa, ir dabar 2/3 žmonių ir stalių fabrikuose beveik nedirba.

Atsižvelgiant į tai, Tėvynės Santara dar 1993 metų pavasarį pateikė Seimui pakeltą įstatymų projektą ir pasiūlė konkretes programas „Dėl susidariusios ekonominės padėties ir neatidėliotinių priemonių krizei įveikti“, „Dėl neatidėliotinių priemonių žemės ūkio finansinei būklei pagerinti“ ir „Dėl žemės reformos spartinimo“. Deja, šie siūlymai, kaip ir daugelis kitų projektų,

buvo atmetti, nors juos įgyvendinus, įmanoma buvo atstatyti darbuotojų ir imonininkų bei valstybės pajamas, dirbtinai nusmuktą pramonės gamybą, sureguliuoti žemės ūkio produkcijos supirkimo kainas ir sekmingai užbaigti žemės reformą.

Vėliau pavyko Seime priimti tik mūsų paruoštą nutarimą „Dėl užsienio prekybos apribojimų panaikinimo“, tačiau ir jį Vyriausybė išskraipė – vietoje panaikintų eksporto mokesčių, įvesti nepagrįstai dideli prekių importo muitų mokesčiai. Tai varžo prekybą, ypač su Vakarų partneriais, didina vidaus rinkoje prekių kainas ir sudaro palankias sąlygas monopolijoms išsilaikyti.

Įvedus litą, siūlėme pataisyti pirminio privatizavimo įstatymą ir šalia investicinių čekių leisti be jokių apribojimų pirkti objektus už litus ar konvertuojamą valiutą konkurso tvarka.

Po kolūkių likvidavimo kairioji propaganda gąsdino žmones, jog 1993 metais Lietuva badaus, nes esą ūkininkai ir bendrovės nepajėgūs pakankamai pagaminti žemės ūkio produkcijos. Tačiau ir šie gandai nepasitvirtino. Praėjusiais metais patyrimo ne trūkumo, bet perteklių. Dėl LDDP valdžios nuolaidžiavimo žemės ūkio produkcijai perdirbimo monopolijoms, kurios dirbtinai daugiau kaip 2 kartus sumažino iš žemdirbių superkamą pieno ir gyvulių kainas bei sukėlė maisto prekių kainas, taip pat dėl nevaldomos krašte finansinės netvarkos, pieno ir mėsos kombinatai per pusę numušė žaliavos supirkimus. Nereti atvejai, kai po 3-5 mėnesius nesumokama žemdirbiams už iš jų nupirktą produkciją. Šiandien alina ne žemės ir kolūkių privatizavimas, bet monopolijų nusmuktos produkcijos kainos, finansiniai neatsiskaitymai ir sustabdyta žemės reforma.

Praėjusį rudenį pirmą kartą valstybė nepajėgė supirkti išaugintus grūdus, nors Lietuvoje savų grūdų nepakanka. Negalėdami parduoti rugių ir kviečių bei atgauti iš grūdų, imonių pinigų, žemdirbiai puselčiui grūdus pardavinėjo latviams, lenkams, vokiečiams, o Lietuvos Vyriausybė ir JAV skolintais pinigais pašarinius grūdus pasaulinėmis kainomis pirkė iš užsienio...

Dar 1993 metų rugsėjo mėnesį, prieš prasidedant žemdirbių streikams Tėvynės Sąjunga pateikė Seimui įstatymą „Dėl žemės ūkio produkcijos konkurenciškumo ir finansinės būklės palaikymo“ projekto. Po 3 mėnesių svarstymo LDDP daugumos Seime sprendimų projektas atmetas, nors diskusijų metu niekas neneigė galimybės ir būtinumo priimti siūlomą įstatymą, kuris neleistų monopolijoms diktuoti žemę supirkimo kainų, skatintų žemės ūkio produkcijos eksportą, sustiprintų

Dialogas
su Lietuva

(Atkelta iš 1 psl.)

sistatymus bent principiniais klausimais.

3. Pagrindinis kriterijus išėjimo siūlymuose turėtų būti: tai daroma Lietuvos labui.

Dabar nukreipkime žvilgsnį į šiuo metu vykstančius dialogus.

Didžioji dalis buvusios VLIK'o koalicijos narių jokio dialogo su Lietuva neveda, nes jų iš tikro čia nebėra ir jie neturi Lietuvoje atitiktumų. Senųjų politinių partijų išėjimoje mohikanai remia identiškus junginius Lietuvoje ir taip atlieka svarbų ir naudingą darbą. Taigi dialogas vyksta. „Liberalinis sparnas“, kaip jie patys save vadinia, Lietuvoje rodo daugybei patikimus, jie į dalį Lietuvos šviesuomenės buvo įkėlę koją ir laimėję, jie jį įtaką stabdys praieities ipotekos.

Keistoje padėtyje, vesdami dialogą su bendraminčiais Lietuvoje, atsidūrė išėjimo tautininkai. Jie nori suderinti du turbūt nesuderinamus dalykus. Mat Lietuvos tautininkai yra dabartiniai valdžiai opozicijoje ir Lietuvos komunistus laiko Maskvos vykdytu Lietuvoje nusikaltimų bendrininkais. Išėjimo tautininkai tarsi su Lietuvos tautininkais solidarizuoją, bet tuo pačiu metu superliatyvais tebeaukština Kazį Bobelį, kuris yra ne tik dabartinės valdžios šulys, bet neperseniai liudydamas JAV, su meile apkabinant ir Lietuvos komunistų praieitį.

Frontininkai bendravardžių atitikmenis Lietuvoje neturi. Lietuvių Fronto veiklos ten, atrodo, atgaivinti nesiruošė, todėl turbūt rimtesnio dialogo su Lietuva nėra pradėję. Ruošdamiesi kultūrinei misijai, iškūrė „Laisvę“ fondo Lietuvos filialą. Sau artimomis grupėmis Lietuvoje paskelbė Tėvynės sąjungą ir Krikščionių demokratų ir joms kiek talkina, o šiaip jau tik teoretiskai tesvarsto atsikuriantios Lietuvos problemas. Praėjusios vasaros studijų savaitės Dainavoje (Manchester, Michigan), paskelbtos iš-

žemdirbių finansinę būklę.

Opozicija siūlė dar daug kitų projektų: „Dėl lito kuro svyravimo“, „Dėl Lietuvos Respublikos pinigų išleidimo įstatymo“, „Dėl minimalaus gyvenimo lygio ir darbo užmokesčio bei kitų išmokų indeksavimo“ ir pan. Buvo pateiktas nutarimo projektas ir dėl šilto vandens tiekimo bei netinkamos Energetikos ministerijos veiklos. Šiandien jau daugelį žmonių suprantama, jog nebuvo jokio reikalo 1992 metų rudenį priėjusius rinkimus nutraukti šilto vandens tiekimo, kaip ir dirbtinai pakelti benzino ir maisto prekių kainas.

Tą liūdną rudenį valstybės ir gyventojų pajamos buvo 2,5 karto didesnės, nei 1993 metų rudenį. Jei šią žiemą įstengiama tiekti šiltą vandenį, o valstybė už šilumą pajėgi susimokėti, tai jau labiau didesnės galimybės buvo 1992 metų rudenį ir žiemą, kai valstybės biudžetas ir atlyginimai buvo žymiai didesni.

Ne ekonominio potencialo kritimas nulėmė didžiulį ūkio nuosmukį. Svarbiausias dalykas, jog dauguma žmonių suprato LDDP negalėjimą tinkamai valdyti kraštą, dar viena buvusios komunistų partijos apgaule.

Daug žmonių yra nusivylusių, bet ne Lietuva ir reformomis, o LDDP, už kurią jie balseavo, patikėjo melagingais pažadais ir norėdami paskutinią kartą išbandyti „buvusiuosius“. Tačiau Lietuva vėl atgimsta ir tų sunkumų ne tiek daug belieka.

Gediminas Vagnorius
Tėvynės Sąjungos
valdybos pirmininkas

Žvilgsnis į partijas
Lietuvoje

(Atkelta iš 3 psl.)

alternatyvą dešinei ir kairei, bet ji gali iš vis mirti, gimti, vėl mirti ir vėl gimti.

Pagaliau – mano partija – Lietuvos Krikščionių Demokratų partija. Mes esame antra didžiausia partija ir tikrai vidutiniškai seniausia – ta prasme, kad mūsų nariai labai seni. LKDP trūksta visko, išskyrus gal jaunimo. Vadovybė silpna, neefektyvi ir atrodo, kad nori galutinai numarinti partiją, kuri žadėjo laimėti ateinančius rinkimus. Ši centro valdyba neturi pozicijų ir išlindus į viešumą kvailai pasirodo arba pasirodo kaip demagogai. Krikdemų vadai neturi aiškių pozicijų ir nemoka, nenori ar nesugeba išnaudoti progų stiprinti partiją. Nors vadovybė pagaliam susiprato bandyti ugdyti nuosaikumo veidą, partijos eiliniai konservatoriai bijo kitų mintių ir desperatiškai bando išvartyti nuosaikius inteligentus ar atbaidyti tokius, kurie norėtų prisidėti. Partijai labai trūksta profesionalių ir inteligentų... kunigų netruksta.

Krikdemų jaunimas yra daug nuosaikesnis negu senimas, išskyrus aiškų, Kaune. Jei partijos konservatoriai neišvairys Vilniaus ir Klaipėdos jaunimo, gal LKDP turi ateiti.

Kaip girdite iš mano pranešimo, aš nesu itin optimistiškas apie Lietuvos politinį elitą. Tačiau nemanau, kad manau, jog yra beviltiška situacija. Jei aš būčiau manęs, kad nėra vilties, aš nebūčiau tiek laiko praleidęs prie krikdemų jaunimo kūrybos.

išėjimo kandidatas.

Pagaliau išėjimo vardu vedamajame dialoge su Lietuva nefigūruoja vienas labai svarbus klausimas: *kai norime lygių teisių, ar pasirodys priimti ir lygias pareigas?* Ar bet kokius asmeninius įsipareigojimus? Teisės be pareigų, kaip žinome, neveda į gera.

Ateitininkai yra supratę idealistines ir oportunistines dvasios išsiskyrimo prasmę, apie ką yra kalbėję Juozas Brazaitis. Labai maloniai nutiekė ambasadorius Stasys Lozoraitis, kai Los Angeles lankantis prezidentui Brazauskui, kur dominavo biznis, ekonomijos, investicijų temos, pasakė tokią mintį: *nežmirškime tautos dvasios. Kai ji atgis, sekmingiau spės ir ekonominės problemos.*

Ateitininkų dialoge su Lietuva esmėje glūdi ta tiesa, kurią daugiau negu prieš 2,000 metų išsakė Gajus Julijus Cezaris savo veikalė apie Romos karus su galais: „Laimingos tautos, kurios turi gerus įstatymus, bet laimingesnės tos tautos, kuriose geri papročiai daugiau reiškia negu geri įstatymai“. Ateitininkai dialoga veda ne dėl gerų įstatymų, bet dėl gerų papročių.

MOTERS STUDIŲ
CENTRAS

Kauno technologijos universiteto verslo administravimo fakultete pradėjo veikti Moters studijų centras. Norą jame mokytis pareiškė daugiau kaip 100 įvairaus amžiaus kauniečių. Šiuo metu klausytojos gali pasirinkti vieną iš penkių kursų – „Moters ir sveikata“, „Moters ir teisė“, „Moters psichologija“, „Moters pasaulio literatūroje“ ir „Moters ir tautodailė“. Pasveikinti Moters studijų klausytojų pirmojo užsienio proga atvyko Technologijos universiteto rektorius K. Kristiūnas. Šis centras įkurtas Verslo administravimo fakulteto dekanės V. Barauskienės sužymėjimo, vadovauti centrai su-tiko docentė I. Leliugienė. („Lietuvos rytas“, 02.10)